

BOJ o dedičstvo SV. ŠTEFANA

Po smrti prvého uhorského kráľa Štefana roku 1038 sa do čela krajiny dostal Peter Orseolo, syn Štefanovej sestry, ktorá sa vydala za člena významného benátskeho rodu Orseolovcov. Peter sa stal nástupcom na uhorský trón po predčasnej smrti Štefanovho syna Imricha roku 1031. Do úvahy ešte prichádzal Štefanov bratranec Vazul, ktorého výhoda spočívala najmä v tom, že mal troch synov. Štefan však dal Vazula oslepiť, aby ho vyradil ako potenciálneho panovníka. Vazulovi synovia Ondrej, Belo a Levente vtedy utiekli z Uhorska do Čiech.

Krvavé spory o uhorský trón

Nevedno, odkedy sa Peter Orseolo zdržiaval v krajine. Najpravdepodobnejšie je, že ho Štefan povolal tesne po Imrichovej smrti a podľa *Svätoštefanskej legendy* (tzv. väčšej) ho vymenoval za veliteľa svojho vojska. Uhri však Petra nepovažovali za ideálneho panovníka. Pochádzal z benátskeho prostredia, ktoré sa výrazne odlišovalo od stredoeurópskej reality. Ak aj chcel pokračovať v politike Štefana I., teda v premene Uhorska na „klasický“ stredoveký štát, ako cudzinec mal zviazané ruky. Navyše uhorský pôvod zdedil len po matke, čiže mal menšie právo na trón ako Vazulovi synovia.

Petrovo panovanie sa začalo prekvapivým spojenectvom s Čechmi, ktorým v tom čase vládol Břetislav I. (1035 – 1055). Peter mal dôležitý dôvod na ústretovosť voči nemu – v Čechách sa zrejme nachádzali až štyria Arpádovci, teda Petrovi konkurenti (okrem Vazulových synov aj ich bratranec Domoslav). Určite by mu vyhovovalo, keby ich český vládca prestal podporovať. Břetislav zasa potreboval Petrovu pomoc proti nemeckému kráľovi Henrichovi III. (1039 – 1056), ktorému sa nepáčil vojenský úspech českého panovníka v Poľsku. Česko-uhorské spojenectvo slávil úspech počas Henrichovho neúspešného útoku v auguste 1040, keď Břetislavovi pri obrane krajiny pomohli tri uhorské oddiely. Týmto veľkým českým víťazstvom sa však snaha nemeckého panovníka podriaďiť si nebezpečného suseda neskončila. V Uhorsku sa zatiaľ schýľovalo k nepokojom. Nevieme bezpečne, v čom pramenila nevraživosť veľmožov voči Petrovi. Uhorské pramene mu vyčítajú predovšetkým to, že pred

domácimi veľmožmi uprednostňoval cudzincov, najmä Nemcov a Talianov. Hnev Uhrov sa obrátil predovšetkým proti Petrovmu vernému veľmožovi Budovi. Z *Altaišských análov* sa dozvedáme, že dokonca žiadali jeho smrť. Uhorský kráľ nedokázal zabítiu

svojho oblúbenca zabrániť a sám musel ujsť z krajiny. Podľa domácich prameňov ďalší záujemca o uhorský trón Samuel Aba zhromaždil proti Petrovi vojsko a vyhnal ho z krajiny. Až potom Uhri zabili Budu a Šebešovi, ktorý oslepil Vazula, polámali ruky a nohy.

Ani tieto správy však dostatočne neobjasňujú dôvod Petrovho vyhnania. O niečo ďalej sa však v prameňoch uvádza, že jedno z prvých opatrení, ktoré Samuel Aba ako nový kráľ uskutočnil, bolo zrušenie Petrových zákonov. Zrejme teda nešlo len o akúsi „národnostnú“ trenicu, ako nám to podsúvajú uhorské pramene. Svedčí o tom aj skutočnosť, že na inom sprisahaní proti Petrovi roku 1046, čiže na konci jeho druhej vlády v Uhorsku, sa podieľal biskup Gerhard, pôvodom z Benátok.

Samuela Abu si Uhri vybrali preto, lebo bol švagrom prvého uhorského kráľa Štefana. Zdalo sa, že uhorská kráľovská koruna sa presunie z arpádovského rodu na rod Abovcov.

Nemecký ťah na východ

Henrich III. sa roku 1041 odhodlal na novú výpravu proti Břetislavovým Čechám. Tentoraz slávil úspech, ktorý mu zabezpečil lénnu zvrchovanosť nad nepoddajným susedom. Na východe ostával len jeden štát, ktorý ho neuznával ako lénneho pána – Uhorsko (v Poľsku vládol Henrichov vazal Kazimír). Henrich zrejme pôvodne plánoval útok proti Petrovi, ale po jeho vyhnaní sa situácia zmenila. Orseolo sa totiž najprv uchýlil k svojmu švagrovi, rakúskemu markgrófovi Adalbertovi, „a odtiaľ išiel ku kráľovi Henrichovi, vrhol sa mu k nohám, prosil ho a domáhal sa jeho milosti“. Henrich prijal Petra láskavo, veď pri nohách mu ležal legitímny uchádzač o trón cudzej krajiny. Peter sa týmto aktom stal osobou, ktorá už nikdy nemohla konať úplne samostatne. O jeho nemeckom pobyte nevieme veľa, môžeme len usúdiť, že sa na niekoľko rokov stal luxusným hosťom vplyvnejších bavorských kruhov.

Samuel Aba si musel zaistiť svoje postavenie voči silnému Nemecku. Roku 1042 vyslal k Henrichovi posolstvo, ktoré malo zmapovať jeho situáciu. Odmietavý postoj nemeckého panovníka, ktorý si vzal pod ochranné krídla jeho rivala, Samuela Abu zrejme neprekvapil, preto sa spoľahol na vojenské prostriedky. Najprv dal zadržať všetkých cudzincov (asi predovšetkým hovoriacich po nemecky) na území celého Uhorska a spolu s akýmsi kniežaťom či vojvodom (*dux*) sa vydal po oboch stranách Dunaja proti Bavorsku. Cieľ Uhrov bol jasný: vyhýbať sa bavorským vojskám, vyplieniť, čo sa dá, a prezentovať silu uhorskej armády. Tento zámer splnili len spoločne. Kráľovské vojsko, ktoré išlo trasou južne od Dunaja, bolo úspešné, ale vojsko kniežaťa napadol údajne malý počet bavorských vojakov, ktorí ho zrejme dokonale zaskočili a porazili. Svoje víťazstvo zavřili prenasledovaním zvyškov uhorského vojska až k rieke Morave. Rovnakým neúspechom sa skončil uhorský útok proti Korutánsku.